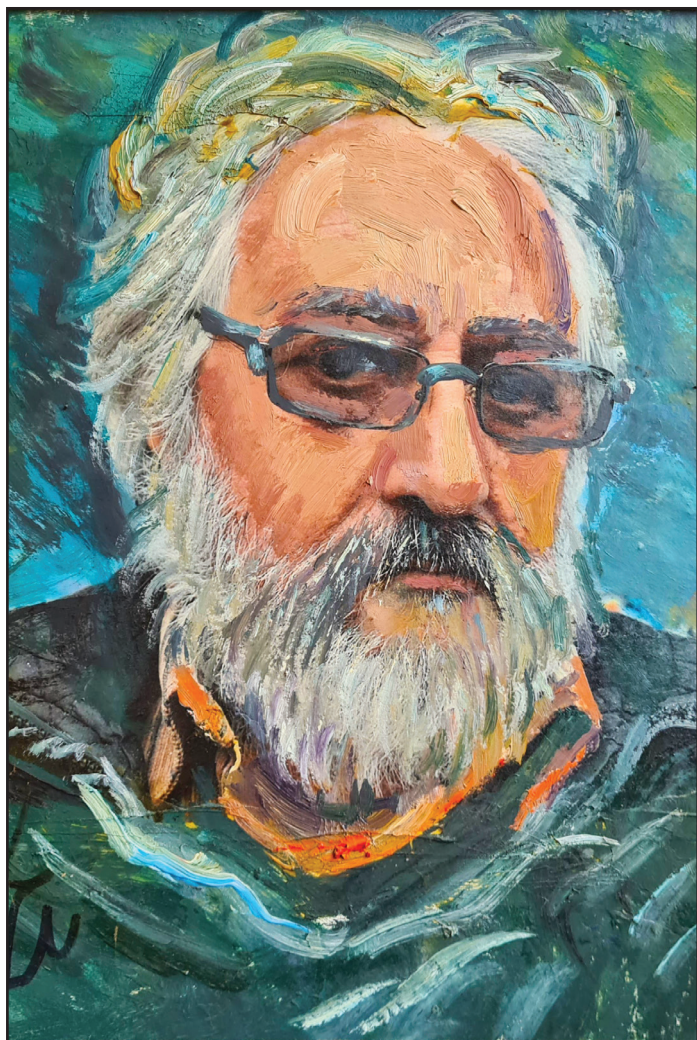

Serie nouă Anul XXIII
Nr. 1 (257) 2025

Scrisul Românesc

Revistă de cultură fondată la Craiova, în 1927, serie nouă, din ianuarie 2003
Publicată de Scrisul Românesc Fundația-Editura, recunoscută CNCS

Vasile Buz - Autoportret, 2016

Florea
FIRAN

Dana Dumitriu

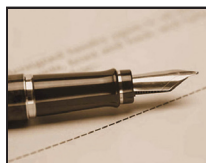
Prozatoare, critic și istoric literar, Dana Dumitriu este una dintre reprezentatele de seamă ale realismului psihologic, autoare a unor volume importante de proză și critică literară care au atras atenția prin abordarea unor teme moderne într-o formulă distinctă. „Scriu proză de analiză, încercând să mă apropiez de o formulă a realismului psihologic pe căi prielnice... pledez pentru «realism psihologic» - formulă pentru mulți deja ofilită, mă încapățânez să cred că ea mai poate comunica multe despre intimitatea omului, despre fața lui interioară, ascunsă”, mărturisea într-un interviu.

Născută la 9 septembrie 1943 în București, Dana Dumitriu este fiica lui Ilie Dumitriu, proprietarul unei cofetării, și a Elenei (născută Ionescu). Urmează cursurile Liceului „Petru Groza” din Capitală cu bacalaureatul în 1961, apoi Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din București, obținând licența în 1966. La absolvire este încadrată

ca redactor la Radiodifuziunea Română (1966-1967), apoi la ziarul „Munca” (1967-1968) și la revista „România literară” (1968-1984), alături de echipa de critici literari ai publicației formată de George Ivașcu - Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Lucian Raicu, Valeriu Cristea, Mircea Iorgulescu. Publicistica sa cuprinde o tematică diversă, articole cu conținut teoretic privind statutul criticii literare, modalitatea lecturii, cronici literare și recenzii la volume de proză, poezie, eseu. În articolul *Critica literară sau dragoste cu discernământ* definește critica drept „dragoste cu discernământ” subliniind că trebuie să existe un echilibru între critica „de orientare și critica de evaluare”.

Se impune prin activitatea foiletonistică la „Luceafărul” (1968), „Argeș” (1969-1973), apoi la „România literară”. Din ianuarie 1985 este redactor la revista „Secolul 20”, până la încetarea sa din viață la numai 44 de ani (10 octombrie 1987).

Continuare în p. 2

Poezie

Carmen Firan
Dan Duțescu
Cleopatra Lorințiu

Eseu

Oana Băluică
Dumitru Drinceanu
Dan Ionescu
Adriana Iliescu
Anca Mizumschi
Dodo Niță
Ion Parhon
Gabriela Păsărin
Dumitru Radu Popa
Emilian Ștefârță

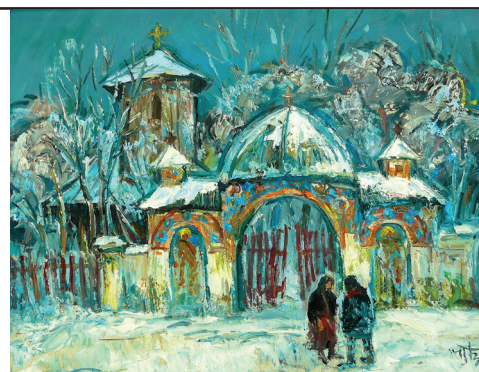
Proză

Radu Polizu
Adrian Sângeorzan

Constantin Cubleșan - <i>Eminescu la „Timpul”</i>	p. 4
Andrei Codrescu - <i>Viitorul poeziei</i>	p. 5
Adrian Cioroianu - <i>Nicolae Ceaușescu preia succesiunea lui Gheorghiu-Dej (1965-1967)</i>	p. 6
Mihai Ene - <i>Război și pace</i>	p. 7
Ioan Lascu - <i>Premiul Renaudor 2024</i>	p. 8
Emanuel D. Florescu - <i>Călătorie în lumea parabolilor biblice</i>	p. 15

Vasile Buz - 90

p. 24

Sumar

- Florea Firan, Dana Dumitriu / pp. 1-3
Constantin Cubleşan, *Eminescu la „Timpul”* / p. 4
Andrei Codrescu, *Poem: Viitorul poeziei* / p. 5
Adrian Cioroianu, *Nicolae Ceauşescu preia succesiunea lui Gheorghiu-Dej (1965-1967)* / pp. 6-7
Mihai Ene, *Război și pace* / p. 7
Ioan Lascu, *Premiul Renaudot 2024* / p. 8
Oana Băluică, *Angoase, anxietăți și cocktailuri* / p. 9
Gabriela Păsărin, *Despre formele instrumentalizării umanului* / p. 10
Dumitru Radu Popa, *Klaus Makela și Royal Concertgebouw Orchestra* / p. 11
Adrian Sângeorzan, *În aer* / pp. 12, 13
Carmen Firan, *Poem: Anul de grație* / p. 13
Cleopatra Lorințiu, *Poeme: Iluzie; Vara de chihlimbar; Neînsemnătate; Bruma; Absență* / p. 13
Anca Mizumschi, *Normalizarea absurdului* / p. 14
Dan Duțescu, *Poem: Zăpada serafimilor* / p. 14
Emanuel D. Florescu, *Călătorie în lumea parabolelor biblice* / p. 15
Rodica Grigore, *Sfârșitul copilăriei* / pp. 16, 17
Dan Ionescu, *Redescoperiri literare* / p. 17
Red., *Cărți primite la redacție* / p. 17
Dumitru Drinceanu, *Un sculptor român în orașul lui Gaudi* / p. 18
Adriana Iliescu, *În căutarea de sine* / p. 19
Radu Polizu, *Note de călătorie dintr-un cunoscut necunoscut* / pp. 20, 21
Dodo Niță, *Retrospectiva anului BD 2024* / p. 21
Ion Parhon, *Un strop de normalitate* / p. 22
Red., *Okeanos* / pp. 22-23
Emilian Ștefărtă, *George Löwendal: Chipuri și vederi* / p. 23
Florea Firan, *Vasile Buz – 90* / p. 24

Abonamente

Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
 Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 150 lei. Pentru abonații din străinătate este de 155 \$ sau de 140 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Dana Dumitriu

Se afirmă mai ales în critica de întâmpinare, unde dovedește calități de analiză remarcabile, susținând că are „o judecată critică impresionistă și foarte subiectivă în verdictele emise și în analizele critice m-am arătat cu siguranță mai entuziastă față de formulele narrative apropiate de năzuințele mele epice”. Orientarea sa critică o relevă în volumul de eseuri *Ambasadorii sau despre realismul psihologic* (1976), o teorie a romanului, inspirat de Henry James a cărui proză o analizează profund și de la care adoptă conceptul de realism psihologic ce devine definitiv pentru proza ei înseși. Alături de Henry James protagoniștii acestui volum sunt Marcel Proust, Virginiei Woolf, Lawrence Durrell, Hortensia Papadat-Bengescu.

Introducere în opera lui C. A. Rosetti (1984) este considerat cel mai important studiu asupra operei acestuia, cu intenția de reabilitare a unei figuri „controversate și contradictorii”, subliniind rolul și locul în literatură: „a fost cel care a vrut să fie, personajul pe care l-a imaginat și l-a jucat clipă de clipă, sacrificându-și adesea ființa reală”. Autoarea reconstituie etapele vieții tumultuoase ale lui Rosetti, analizează contribuția la evoluția literaturii române în special în domeniul poeziei, ca unul dintre „primii noștri poeți” și insistă pe trăsăturile poeziei erotice de salon cultivată de toți poeții importanți de la jumătatea secolului al XIX-lea. Ia ca exemplu poezia *A cui e vina?*, devenită romanță și care i-a adus notorietate. Dana Dumitriu își încheie studiul cu întrebarea „Cine a fost C. A. Rosetti?”, relevând diversele sale calități: „A fost un pătimaș, un ambițios, un democrat, un patriot, un exaltat, un apărător al drepturilor individuale, un «colportor» de mari idei revoluționare...” (M. Bucur), „un retor sincer, deși demagog și ret totodată, patetic Berlicoco” (G. Călinescu), „fire războinică și aplecată spre fanatismul formelor abstracte” (N. Iorga).

Debutază editorial cu volumul de proză *Migrații* (1971) alcătuit din patru nuvele – *Madrigal*, *Migrații*, *Împotriva migrațiilor*, *Firesc*, *prea firesc*, în care realizează personaje literare aflate în căutarea identității, unele situații epice fiind reluate și amplificate în romanele care au urmat. Pe coperta a IV-a a volumului, autoarea mărturisea: „O nepotrivire. Între noi și propriile noastre întâmplări, între noi și propriile noastre accidente de viață. Fiecare a avut, măcar o dată, senzația acută că ființa lui așa cum este (duh abstract și lut plămădit), și ființa lui așa cum se expune sunt două lucruri cu totul distincte. Întâmplările vin din afară și ne arată lumii un chip străin pe care cu greu ni-l recunoaștem și foarte anevoie îl acceptăm. Cine dintre noi ar putea, mânat de orgoliu, să creadă că și-a construit biografia prin voința sa și nu prin voia hazardului? Uneori te retragi și încerci să-ți refaci ființa, să migrezi spre tine.”

În centrul fiecărei nuvele se află un personaj feminin, cu trăsături care îi sunt caracteristice autoarei, și de un spirit necruțător față de realitate. Analizează cazuri de bovarism feminin prin care ilustrează realismul psihologic modernizat. Creează câteva personaje feminine contemporane memorabile în contradicție cu tipologia tradițională, femeia „cultivată, misterioasă de o agerime remarcabilă, a minții, nu lipsită de voință și orgoliu și cu toate acestea nefericită, candidată la ratare” (Eugen Simion). În *Madrigal*, prin adolescenta care este nevoită să îngrijească bunica paralizată (Baba-mare), se vede pe sine, în antiteză cu doamna Bovary.

Următoarele volume de proză sunt toate romane: *Masa zarafului* (1972), roman-parabolă unde prezintă destinul unei familii în care membrii trăiesc drama claustrării. *Duminica* →

Scrisul Românesc

Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Lucian Bernd SAULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:
Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrisulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul redacției: Str. Constantin Brâncuși, nr. 24, Craiova, județul Dolj sau scrisulromanesc@yahoo.com
Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580431

→ *mironosițelor* (1977) dezvoltă cazuistica psihologică a feminității în criză și a cuplurilor aflate mereu în dizarmonie, iar *Întoarcerea lui Pascal* (1979) experimentează formula romanului detectiv, a „romanului miștist”, pe fondul unor dramatice convulsii politice și sociale, iar *Sărbătorile răbdării* (1980) reprezintă o degradare a „stupidității vieții casnice”, „o antiteză pentru suferințele răbdării, ale ratării și ale zădărniciilor, toate urmate de sentimentul extincției apropiate” (Vasile Spiridon), relevând tema eșecului, a crizei existențiale. În *Masa zarafului*, Marta, soție inteligentă, adulteră, îndrăgostită cu „ură duioasă” de un medic ce ratează descoperirea unui leac miraculos, își va construi „ipocrizia cu luciditate”. Dora, din *Duminica mironosițelor*, încearcă să-și apere intimitatea după un viol prin construirea unei imagini false. Ghighi, profesoara-gospodină, din *Sărbătorile răbdării*, se desparte de soțul său Pavel pentru a se dedica fiicei, situație pe care o detestă, dar o trăiește cu „devotament”.

Capodopera sa o reprezintă trilogia *Prințul Ghica* (1982-1986), epică modernă-existențialistă pe fundal istoric prin care descrie eșecul suferit de Ion Ghica în candidatura la scaunul de domnitor al Principatelor Române, niciodată oficializată. O abordare asemănătoare a încercat-o și Camil Petrescu în *Un om între oameni*, dar Dana Dumitriu alege o variantă prin care face din romanul său istoric o „parabolă și o cercetare spirituală”.

Valeriu Cristea, Gabriel Dimisianu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Dana Dumitriu, Alex Ștefănescu

La elaborarea romanului autoarea s-a documentat cu răbdare și perseverență cercetătorului științific folosind izvoare istorice private puțin cunoscute (scrisori, jurnale personale, relatări de călătorie, iconografie) despre evenimentele din 1848, 1859, 1866, a mers în mai multe rânduri la fosta moșie a lui Ghica de la Ghergani pentru a reda cât mai exact atmosfera timpului și va reuși să releve adevărata istorie a jumătății secolului al XIX-lea. Sunt relatate evenimentele politice dintre 1858, când Ion Ghica, bei de Somos, „conservator și progresist în același timp”, se întoarce din exil în România, și 1866, când este detronat Alexandru Ioan Cuza, la care Ion Ghica a avut o contribuție importantă, urmând a fi prim-ministru în guvernul următor.

Sunt conturate personaje istorice bine cunoscute precum C. A. Rosetti, Mihail Kogălniceanu, I. C. Brătianu, Barbu Catargiu, Dimitrie Bolintineanu, dar mai ales Alexandru Ioan Cuza, cărora li se relevă psihologii

moderne deduse din operă. Personajul central este Ion Ghica, personalitate puternică și fascinantă, ușor adaptabilă. „Jean Ghica... Crezi că l-ai strivit o dată și reapare de două ori mai puternic.” Luptele dintre conservatori și liberali, reforma agrară inițiată de Kogălniceanu, intrigile de culise bizantino-fanariote, abdicarea domnitorului, raporturile cu Occidentul Europei și dorința perpetuă de sincronizare, reconstituirea vieții de salon, de cafenea, de alcov și din Camera Deputaților ocupă un spațiu important. „Dumneata vorbești de parcă ai trăi în vestul Europei! Aici, la noi, trecutul se repetă foarte repede și se repetă foarte des.” Romanul este polemic față de unele imagini false despre domnitor și Unire iar unele analogii cu situația României sub dictatura lui Ceaușescu sunt ușor vizibile.

Primul volum al trilogiei, structurat în 25 de capitole, începe cu un *Prolog* despre momentul 1848 de la București, „vreme de fericire și voioșie generală” și se încheie cu un *Epilog* în care „Alexandru Ioan I, «colonelel unei iluzii» intra în Capitala Valahiei în 8 februarie 1859, foarte posomorât...”

Prințul Ghica este considerat de critica literară drept unul dintre cele mai bine scrise romane istorice din literatura română, singurul nostru roman psihologic din specia romanului istoric.

Dana Dumitriu scrie și un scenariu de teatru după scrisorile lui Ion Ghica adresate lui Vasile Alecsandri, piesa fiind acceptată în repertoriul Teatrului Național din București (menționată în „Caietele Teatrului Național”), dar nu a fost jucată niciodată.

Autoarea ține un *Jurnal* cu observații ironice și critice la adresa contemporanilor din care a publicat fragmente în reviste, cum este cel din 7 octombrie 1977 în care se arată preocupată de desăvârșirea scrisului: „Nu cred că voi atinge niciodată perfecțiunea scrisului lui Proust, James și nici a Hortensiei Papadat-Bengescu, deși mă simt foarte aproape de lumea lor. Ceea ce pot mărturisi este că încerc cu toate puterile ca măcar procedeele elementare ale realismului psihologic să le folosesc cu oarecare efect. Cred puternic în necesitatea unei reactualizări a literaturii psihologice, pentru că ea se apropie de om din cea mai apropiată perspectivă cu putință - azi, când romanul documentar, istoric, eseistic, politic a invadat piața literară, ca și interesul publicului, întoarcerea la imaginea omului văzut de la cea mai mică distanță posibilă - dacă nu chiar din interior.” Sau momentul plecării după 17 ani de la „România literară” și încadrarea la „Secolul 20”: „8 ianuarie 1985. Mi-am luat rămas bun de la colegii de la *România literară*. Bineînțeles, Valeriu Cristea

lezat personal de plecarea mea ca și când i-aș fi făcut-o lui în mod special. Raicu mai apropiat, mai tandru și supărat, în principiu. Dinescu s-a instalat, a făcut deja niște declarații trufașe, că n-are chef să lucreze. Eugen Simion ne duce cu mașina până la Casa Scriitorilor. La *Secolul* se lucra la machetă. Frig. Plină de zel, am luat deja de la Iorgulescu două articole despre Istrati și niște fotografii. Hăulică mă primește plin de reproșuri...”

Două dintre cărțile sale au fost traduse în poloneză, *Masa zarafului* și *Duminica mironosițelor*, prima în 1975 (trad. Adam Weinsberg), a doua în 1988 (trad. Irena Harasimowicz).

Faptul că nu a reflectat în operele sale ideologia comunistă și a comentat negativ în diverse împrejurări sistemul, condiția intelectualului și alte aspecte (criza de energie, dărâmarea caselor și a bisericilor), Dana Dumitriu va intra în atenția Securității ca un „obiectiv” important și va fi urmărită permanent prin toate mijloacele timp de aproape două decenii, mai ales în perioada când a locuit împreună cu Nicolae Manolescu („fiu de legionar”), cu care forma un cuplu. Relația cu N. Manolescu a marcat-o puternic, nereușind să se desprindă de sub influența criticului, diminuându-i orgoliul și sentimentul de sine.

La publicarea cărților sale, Dana Dumitriu a întâmpinat de fiecare dată obstrucții. Romanul *Barabas*, care aborda perioada legionară, inclusiv rebeliunea, a fost respins, succesiv, de Editura Cartea Românească, în 1970 și 1971, de Junimea, în 1971 și 1973, de Editura Minerva, în 1971 și Editura Eminescu, în 1972 și 1974. Autoarea i-a schimbat ulterior și titlul (*Ianuarie spre Ianuarie*), dar nu a reușit să-l publice niciodată. Romanul *Întoarcerea lui Pascal*, ca mai toate romanele sale, a fost respins inițial pe motivul că „nu are un fond optimist asupra societății noastre”, autoarea replicând că nu poate fi optimistă fiind că „realitatea nu-i dă cu nimic dovada unei asemenea viziuni, chiar și obiecțiile care i se fac”. În cele patru dosare voluminoase de urmărire publicate ulterior se află și o cerere a autoarei pentru obținerea unei locuințe, însoțită de un CV, important privind viața și activitate sa literară.

Paul Cernat o considera pe Dana Dumitriu „o femeie hiper cultivată, superior-frivolă și o minte lucidă”, iar Nicolae Manolescu, în postfața la monografia dedicată autoarei de Liana Cozea (*Dana Dumitriu. Portretul unei doamne*), o considera „o pătimașă, o confesivă, își ascundea patosul cum își ascundea feminitatea... Credea în Dumnezeu cu ardoare, dar nu era refractară vieții, senzualității”.

Prezență discretă și personalitate puternică, spirit analitic și profund, Dana Dumitriu rămâne alături de Gabriela Adameșteanu „cea mai importantă prozatoare română din perioada postbelică, continuatoare a modernismului introspectiv pe linia Hortensia Papadat-Bengescu - Anton Holban”.

Comentarii eminesciene

Constantin CUBLEȘAN

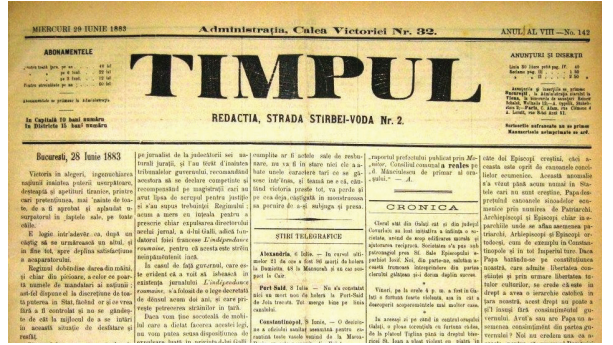
Eminescu la „Timpul”

Plecarea lui Mihai Eminescu din Iași, de la „Curierul primăriei”, se datorează unui complex de împrejurări. Mai întâi, divergențele cu conducerea publicației apoi dorința lui de a depăși gazetăria provincială, pe care oricum o depășise prin articolele sale politice, de interes social, cultural etc. fapt înțeles și prețuit de Titu Maiorescu care vedea în transferul gazetarului Eminescu la „Timpul”, șansa de înflorire și revigorare a publicației conservatoare din capitală, aflată într-o stare de lăncezeală cronică și de pierdere a publicului de cititori. Astfel, își începe Eminescu activitatea propriu-zisă la ziarul „Timpul” în noiembrie 1877 și o încheie, în condiții dramatice, în iunie 1883, când este declarat abuziv de alienație mintală.

personale fapt ce nu convenea multora dintre liderii conservatori. Cucerirea Independenței țării, prin războiul de la 1877-’78, pe care Eminescu l-a urmărit în detalii, viața politică dobândește noi orizonturi.

Conservatorii înființează la începutul lui 1880 Clubul Politic, declarându-se ca partid constituțional. Clubul era condus de un comitate în fruntea căruia se afla Emanoil (Manolache) Costache Epureanu, care prețuia scrisul lui Eminescu, așa că acesta îl numește pe poet ca redactor șef al ziarului, funcție pe care o va îndeplini din februarie 1880 până în decembrie 1881. Este și perioada cea mai fecundă a gazetăriei sale.

După 1881 este înlocuit de la șefia redac-

București – imagine de epocă

Ziarul „Timpul”, ca organ de presă al Partidului Conservator, a fost fondat în 1876 de către Lascăr Catargiu, avându-l ca director ideologic pe Titu Maiorescu. Datorită implicării acestuia în acțiuni politice de anvergură, este nevoit a se retrage din practicarea curentă a publicisticii așa încât Ioan Slavici, care se afla în redacție, sugerează chemarea lui Eminescu de la Iași, ceea ce Maiorescu și face. Într-o scrisoare către Slavici, poetul se confesează acestuia comunicându-i că plecarea din Iași nu era tocmai simplă pentru că el nu avea bani de drum (salarul de 100 de frac pe lună nu însemna mare lucru) și apoi se pune problema ducerii cu sine a lăzii căpșușită de „cărți, manuscripte și haine («cioboate vechi și lăzi cu șoareci și molii»”.

Odată rezolvate aceste chestiuni de ordin material, Eminescu își ia atribuțiile în serios dar la început scrie sub anonim, scurte relații și articole ordonate. Din noiembrie 1877 până în februarie 1880 este simplu redactor, alături de Slavici, Caragiale și Ronetti Roman cei care alcătuiau redacția. Conducerea o deținea I.A. Cantacuzino, în calitate de redactor responsabil, care veghea ca direcția ideologică să fie respectată, așa cum o cerea Comitetul de redacție, respectând totuși modul personal de a scrie a fiecăruia dintre redactori. Curând, Eminescu își ia îngăduința unor opinii

ției, rămânând „prim redactor pentru partea politică”, în această calitate urmând presa străină și făcea comentarii adesea ample. Scria cam trei articole pe săptămână, muncă epuizantă, mărturisită într-o scrisoare către tatăl său, la 18 martie 1881: „Aș dori cu toată inima să viu acasă, să văd dac-aș găsi vr-un om de încredere, care să-mi ție locul, căci negustoria asta, pe lângă că n-aduce nimic, nici nu te îngăduie să închizi o zi dugheana și să mai iei lumea în cap, ci toate zilele trebuie omul să-și bată capul ca să afle minciuni nouă”.

Publicistica lui Eminescu este profund patriotică, angajată în modernizarea țării. „Eminescu, și-a asumat toate riscurile culturii urgisite din care provenea, căci marea lui țintă era să demonstreze Europei că menirea României era să constituie «un strat de cultură la gurile Dunării», o menire străveche, dată de împăratul Traian, dar care se-implinise doar sporadic datorită unei istorii ingrate. De aceea, Eminescu nu admitea condiția de periferie culturală în Europa, având o extraordinară încredere în forța de creație a geniului românesc. Cine citește articolele este izbit de credința poetului că el judecă lucrurile într-o perspectivă foarte modernă: «Maniera noastră de a vedea e pe deplin modernă» (T. Codreanu, *Dubla sacrificare a poetului*).

Tratatul de la Berlin (iunie 1878) a fost

tratatul internațional care a pus capăt Războiului Ruso-Turc din anii 1877-1878. El avea menirea de a revizui prevederile păcii de la San Stefano și a reduce astfel influența obținută prin aceasta de Imperiul Rus în Balcani. Prin acest tratat semnat în urma Conferinței de la Berlin s-a recunoscut de jure independența României, Serbiei și Muntenegrului. Numai că pentru această recunoaștere, României i se impuneau condiții militare împotriva cărora Mihai Eminescu a acționat deschis în paginile ziarului „Timpul”. Prin alianța care se discuta la nivelul cel mai înalt european, țara noastră trebuia să renunțe la apărarea românilor din Transilvania, lăsând definitiv soarta lor în mâinile Imperiului Austro-Ungar. Ori, o asemenea concesie nu putea fi acceptată de gazetarul Eminescu. Politic, România devenea aservită intereselor austriece și germane. Eminescu scria articole tranșante în apărarea intereselor României. Petre Carp aflat la Viena pentru ultimele detalii ale unui acord secret cu Tripla Alianță (Austro-Ungaria, Germania și Italia), care de altfel a și fost încheiat pe 18 (30) octombrie 1883, iritat de campania stârnită de gazetarul de la „Timpul” îi transmite un mesaj categoric lui Titu Maiorescu: „Mai potoliți-l pe Eminescu!” Iar acesta se și execută.

Aderarea României la sistemul Triplei Alianțe, sub forma Tratatului secret defensiv cu Austro-Ungaria din 18 octombrie 1883, la care s-a alăturat Germania, a fost determinată de politica activă a Imperiului Țarist în sud-estul Europei, iar pentru denunțurile agresive ale lui Mihai Eminescu, acesta trebuia făcut să tacă, declarându-l „nebu” și condamnându-l astfel la o „moarte civilă” (N. Georgescu), printr-un diagnostic și tratament special în casa de alienați mintal a dr. Șuțu. În aceeași zi de 28 iunie 1883, Regatul României schimba orientarea politică, economică etc. tradițională – dinspre Franța și Anglia către Puterile Centrale. Este vorba de intrarea în alianța secretă cu Germania, Austro-Ungaria și Italia, schimbându-se axa de interese a României.

Efectul acestei manevre diplomatice la care Eminescu se împotriva, căzându-i victimă în cele din urmă, confirmă cu evidență reala dimensiune politică a gazetarului. ■

**Andrei
CODRESCU**

Viitorul poeziei

e o întrebare situată într-o constelație de întrebări
fără care nu poate să supraviețuiască: ce-i poezia?
cui îi pasă de viitorul poeziei?
ce fel de poezie e viitorul?
cui îi pasă de viitor?
în ce poezie se ascunde viitorul?
în a cui poezie se întrevede viitorul?
se pot recunoaște poezii viitorului?
s-a stins deja viitorul poeziei într-o poezie oarecare?
e poezia ceva scris?
e poezia ceva auzit?
e poezia ceva găsit?
e poezia comunicare?
e internetul poezie?
e poezia ascunziș?
ce procentaj de poezie conține omul?
conținem unii mai multă poezie?
conținem unii mai multă credință?
conținem unii mai multă credință în viitor?
conținem unii viitorul poeziei?
e poezia un obiect unic ca emprentele sau ADN-ul?
e viitorul poezia făcută în colaborare cu alții?
e poezia conținută în cărți?
e poezia vie numai pe strada Viitorul Nr. 12 bis?
au reclamele poezie?
reclamele nu pot exista fără viitor fiindcă publicul vizat
o să performeze în viitor pe sugestiile reclamelor
deci face poezia reclama unui viitor?
ce fel de viitor sugerează poezia?
cine are încredere în viitorul sugerat de poezie?
cui îi e frică de poezie?

această puzderie de întrebări nu epuizează niciun centimetru cubic
din anul-lumină cubic de întrebări sugerate de tema
tema care nu are oxigen fără tovarășii săi de drum constelari

acum deschideți domnilor și doamnelor cărțile de poezie
din fața dumneavoastră și să procedăm oracular sau sibilinic
cu întrebările da capo
eu întreb și d-voastră deschideți cartea și citiți primul vers
pe care vă cad ochii

promit că vă dau ochii înapoi când se termină exercițiul
poetii care dau întrebările au dreptul să fie orbi sau fără carte
dar cei ce răspund nu
adică d-voastră trebuie să fiți super-educați
nu numai ca să citiți pe ce vă cad ochii
dar ca să interpretați răspunsul găsit
d-voastră rememorați ceea ce pierd poezii în scris

pe de altă parte pot și să vă răspund singur
dacă lenevia de audiență sau greața de bibliomanie vă împiedică
să vă jucați ca suprarealiști

după mine și câțiva buni camarazi
poezia e ca sistemul nervos o parte din organism
prin intermediul căruia organismul se integrează cu alte sisteme
și alte organisme într-un univers viu
versurile curg ca sângele-n vene între întrebări legate unele de altele
croite din cuvinte-molecule
tehnologia care facilitează pasajul cuvintelor
servește poezia

funcționalismul sau funcționarismul poetic
poezia antologizată și critica literară
propun o taxonomie primitivă bazată pe asemănare
care corespunde numai nostalgic poeticului descris

de tzara jebes derrida și deleuze

în acest sens poezia nu are viitor
ea este viitorul
fiindcă viitorul nu-i făcut din altfel de material decât prezentul
(pre)făcut din cuvintele la îndemână

un singur viitor necunoscut nouă
e cel plămădit din neologisme și sunete adăugate
din creolizarea lumii
dar ele nu modifică fundamental descrierea
în sunet și cuvinte a universului care se scrie în timp ce se descrie

pe de altă parte viitorul poate fi oprit
prin sabotajul articulării de tot genul
care ar opri mașinăria gândirii și exprimării conștiente
să readucă materia la haosul originar sau subatomic

o cultură încetinită de presiunea dintre o seceră și un ciocan
să zicem așa într-o transpunere multilinguală
a zicalei americane „between a rock and a hard place”
sau „between the hammer and the anvil”
plus comunismul care-i socialism plus electricitate
o cultură astfel presionată s-ar ține de poezie
ca de un tren blindat
îndreptându-se către frontieră
și în timp ce blindatul se repezește nu prea rapid
către nimeni nu știe ce frontieră
viitorul europa america planeta televizor
cei agățați de el își petrec timpul făcând machete
din structurile superficiale sau adânci ale limbajului
atenți să nu piardă nicio formă din cele deja prelucrate
pentru că nu se știe când și unde e frontiera și viitorul
încep să sufere de dor de ordine și melancolie de gramatică

și iată frontiera
viitorul
și sentimentul neplăcut de aglomerare a mediilor de expresie
și vertiginoasa micșorare a universului un ghem mototolit de plictis
cu nostalgia anihilării în care niciun scenariu nu-i tare
un viitor în care numai japonezii secolului XVII au dreptate
în momentul în care interzic armele de foc
bine și atunci ce-i poezia dacă-i lipsește tot ce a depozitat
în ea burghezia aristocrația și oamenii din vid recent sosiți pe rapid

altceva altceva fără cuvinte fără sunet moneda imaginară. ■

Număr ilustrat cu lucrări de Vasile Buz

Adrian
CIOROIU

Nicolae Ceaușescu preia succesiunea lui Gheorghiu-Dej (1965-1967)

Cu excepția fotografiei protocolare de la festivitatea de primire a șefilor misiunilor diplomatice cu ocazia Anului Nou (31 decembrie 1964) și a cuvântării radio-tv din noaptea de revelion, Gheorghiu-Dej mai are doar câteva apariții publice: sâmbătă 16 ianuarie 1965, pe peronul gării Băneasa, la plecarea delegației române către ședința Consiliului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia; vineri 22 ianuarie, la revenirea în țară a delegației; luni, 8 februarie, alături de Ion Gh. Maurer, la întâlnirea cu Valéry Giscard d'Estaing, pe atunci ministru al afacerilor economice al Franței; vineri 5 martie, cu ocazia unei cuvântări radio-tv prilejuită de alegerile pentru Marea Adunare Națională din 7 martie (fotografii înfățișând un Dej obosit și livid) și, în fine, fotografiile din ziua de duminică, 7 martie, în curtea secției de votare nr. 19 din raionul bucureștean *Grivița Roșie*: una înfățișându-l pe Dej votând, în clădirea unei școli și o alta, poza de rigoare cu conducerea de partid după vot, o fotografie în esență optimistă, luată în fața secției, cu Dej, Maurer, Ceaușescu și Gh. Apostol în prim plan (v. „Scânteia” din 8 martie). Sunt ultimele fotografii publice făcute de Gheorghiu-Dej în timpul vieții. El moare în după amiaza zilei de 19 martie 1965, din cauza unei boli care (potrivit buletinului medical de deces publicat de „Scânteia” din 20 martie) a început „în a doua jumătate a lunii ianuarie” (adică în timp ce conducerea României se afla la ședința Tratatului de la Varșovia, ceea ce a condus la speculațiile referitoare la o eventuală contribuție sovietică la declanșarea acestei maladii).

Odată moartea consumată, ceremonialul înmormântării liderului de la București a fost copia, la scară redusă dar fidelă, a celei a lui Stalin: garda la tabloul îndoliat din biroul lui Dej din clădirea Comitetului Central, garda la catafalc, mitingul de doliu cu tribuna oficială aferentă din Piața Republicii, cortegiul funerar și deplasarea la monumentul din Parcul Libertății. Ca și în cazul lui Stalin, nu lipsesc angajamentele succesorilor pe care dispărutul le lua cu el pe ultimul drum (v. în „Scânteia” din 21 martie interesantul *Adio...* al lui Tudor Arghezi, scriitor care a avut de suferit de pe urma primului deceniu comunist, *Angajamentul nostru* în varianta scriitorului Zaharia Stancu, dar mai ales cuvintele rămase celebre ale lui Chivu Stoica: „vom păstra, iubite tovarășe Gheorghiu-Dej, unitatea partidului nostru ca lumina ochilor” etc.; pe 23 martie, ziarul partidului anunța, în paralel, alegerea în unanimitate ca prim-secretar al PMR a lui Nicolae Ceaușescu – în urma ședinței plenare a Comitetului Central ce avusese loc pe 22 martie –, precum și setul de nouă măsuri pe care statul român se obliga să le ia pentru „eternizarea memoriei” celui dispărut, precum: editarea unei biografii, ridicarea unor statui la București și la Cluj,

emiterea unui timbru, acordarea unor burse republicane studentești cu numele dispărutului, ca și dăruirea acestui nume unui bulevard și a unei piețe din București); la toate acestea se adaugă mesajele de rigoare venite din toată țara, din toată lumea comunistă, dar și din afara ei (în cazul lui Dej, merită văzută ordinea în care acestea sunt prezentate: telegramele lui Charles de Gaulle, Hirohito sau U Thant apar după cele de la conducătorii țărilor frățești, de exemplu).

Alegerea precipitată a lui Nicolae Ceaușescu pe locul rămas vacant prin moartea lui Dej găsește, indiferent de interpretările inevitabil subiective ale actorilor politici din epocă, un punct comun: tocmai teama față de o posibilă intervenție sovietică în reglarea succesiunii i-a grăbit pe „baronii” lui Dej să se decidă asupra succesorului lui Dej, mai înainte ca delegațiile străine – inclusiv cea sovietică – să vină la înhumare.

Gheorghiu-Dej avusese grijă ca depărtarea de Moscova – și consecința sa fericită, apropierea de propriul popor – să nu însemne în niciun caz și reala destalinizare a regimului. Dimpotrivă, aerul de relativă nesupunere i-a sporit, pe plan intern, puterea. Iar aceste gesturi de mai mare sau mai mică importanță, cum au fost dezacordul manifest al României cu CAER-ul (1962), declarația „de independență” (1964), eliberarea deținuților politici (1964) sau reducerea legăturilor culturale și de protocol cu URSS, în 1963-'64, toate aceste gesturi rămân ca o moștenire valoroasă pentru cel ce-i va fi succesor. Adică pentru Nicolae Ceaușescu, a cărui alegere nu a fost deloc o surpriză pentru observatorii atenți ai scenei politice românești („Ceaușescu este cel mai probabil succesor”, spunea Ghiță Ionescu în studiul său, scris în 1960-1963, așadar înaintea morții lui Dej). Principalul atu al tânărului lider (născut în ianuarie 1918, Ceaușescu avea la data investirii 47 de ani) era intuirea foarte exactă a rolului și importanței pe care le are ierarhia în sistemul comunist prin capacitatea acesteia de a menține unitatea simbolică a partidului printr-o raportare constantă la un centru unic – centru pe care Ceaușescu va face tot posibilul să-l întrupeze cât mai deplin. Această intuiție nu era numai rezultatul exclusiv al inteligenței sale sau al talentului său politic – calități pe care Ceaușescu le-a avut în parte –, ci era consecința firească a experienței și rutinei căpătate în anii în care, din 1954, mereu

în umbra lui Dej, Ceaușescu a fost secretar al Comitetului Central însărcinat cu problemele de Cadre și de Organizare; altfel spus, el era cunosătorul cel mai avizat al dosarelor activiștilor de frunte și ale noilor veniți, prilej cum nu se poate mai fericit pentru a-și alcătui propria listă de „clienți” politici.

La data accederii sale în postul lăsat vacant de Dej, Ceaușescu avea patru adversari potențiali: pe Chivu Stoica (președintele Consiliului de Stat) și pe cei trei prim-vice-premierii ai guvernului la acea oră: Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș și Alexandru Drăghici, toți patru din „vechea gardă” a lui Dej și bine înfipti în aparatul de partid. Mai cu seamă ultimul, ce conducea și temutul Minister de Interne (pe care-l prelucrase, în mai 1952, de la Teohari Georgescu și îl păstrase de atunci cu unele sincope), putea fi oricând o amenințare serioasă, cu atât mai mult cu cât el era, din 1952, stăpânul necontestat al forțelor de securitate. În fapt, un vizibil paralelism marca destinele și carierele politice ale celor doi: foarte apropiați ca vârstă (Drăghici era chiar mai tânăr cu un an), ambii membrii în Comitetul Central al PMR din 1948, ambii foarte decisi să-și construiască o carieră politică exemplară, ei reprezentau polarizarea clasică existentă în regimurile de tip sovietic și ilustrată de tandemul Hrușciov – Beria, adică *birocrația de partid* (Ceaușescu) opusă *aparaturii forte al securității* (Drăghici). Mai mult: în martie 1965, când muribundul Dej îi cere lui I. Gh. Maurer să propună Biroului Politic ca succesor pe Gh. Apostol, singurele două voturi contra au fost cele ale lui Ceaușescu și Drăghici, fiecare sperând, probabil, că poate obține mai mult în urma dispariției celui ce le fusese mentor. Să mai adăugăm și faptul că cei doi mimau bine o colegialitate amicală, cele două familii vizitându-se reciproc iar Elena Ceaușescu și Martha Drăghici schimbând – după unele surse memorialistice, precum Gh. Apostol – pe rând rolul de gazde primitoare.

În culisele acestor relații cordiale, Ceaușescu manevra cu abilitate eșalonul doi al elitei de partid, legat de el, în virtutea clientelismului politic, prin sistemul complicat al dosarelor de cadre pe care le mănuiuse. Principiul suprem invocat este cel al *conducerii colective*: sub nicio formă, spune el în raportul prezentat Congresului IX al PCR din iulie 1965, nu trebuie admise violarea sau nesocotirea acestui principiu, pentru că asta ar deschide calea spre erori și decizii arbitrare. În *Statutul* partidului, adoptat în zilele congresului și propus ca proiect încă de la începutul verii, apare clar exprimată ideea că un membru de partid nu poate deține decât o singură funcție de conducere politică ce necesită o activitate permanentă – aceasta fiind valabil atât pentru activitatea în organe de partid sau de stat. Alexandru Drăghici, și el, într-un discurs în care menționează, în mod →